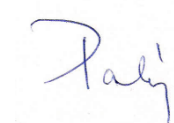

A tanulói lemorzsolódással veszélyeztetett intézmények támogatása című kiemelt projekt (EFOP-3.1.5-16) hatásértékelésének előkészítése

Készült a „Vállalkozási keretszerződés EU Kohéziós Politikáját szolgáló EU Alapok társfinanszírozásával megvalósuló fejlesztéspolitikai programok értékelésének készítésére” keretében

Készült az Innovációs és Technológiai Minisztérium számára

Palócz Éva
Kopint-Tárki Zrt.

Vállalkozási és felhasználási keretszerződés: MÉF/48296-1/2018/ITM

Készítették:

A munkacsoportot vezette: Molnár László

Holb Éva

Lannert Judit

Molnár László

Tátrai Márk

Konzorciumvezető: Palócz Éva

KOPINT-TÁRKI

Konjunktúrakutatási Intézet Zrt.

1112 Budapest, Budaörsi út. 45.

1518 Budapest, Pf. 71.

Telefon: 309-2695

Fax: 309-2647

E-mail: info@kopint-tarki.hu

www.kopint-tarki.hu

Vezetői összefoglaló

Jelen módszertani előkészítő tanulmány célja az EFOP-3.1.5-16 (A tanulói lemorzsolódással veszélyeztetett intézmények támogatása) programban részt vevő iskolák **összehasonlításának előkészítése** hasonló jellemzőkkel bír, de a programban részt nem vevő iskolákkal azért, hogy az elért hatás egy későbbi értékelés keretében kimutatható legyen. Az EFOP-3.1.5-16 projekt alapvető célja olyan komplex és célzott intézményfejlesztő programok megvalósítása volt a kiválasztott, **végzettség nélküli iskolaelhagyással veszélyeztetett, illetve szegregáltan oktató és az országos kompetenciaméréseken alulteljesítő köznevelési intézményekben**, amelyek révén csökken a tanulók lemorzsolódási kockázata, illetve a tanulók segítséget kapnak a végzettségek, a munkaerőpiacon nélkülözhetetlen és hasznosítható kompetenciák megszerzéséhez.

A projektben 457 – köznevelési intézmény (óvoda és iskola feladatellátási helyek - FEH) vesz részt, amelyből — az ágazattal való egyeztetésnek megfelelően — a 300 iskola kerül vizsgálat alá. Ebből 154 a szegregációs index és a jogellenes elkülönítés alapján került be a programba, 102 FEH tanulói lemorzsolódással veszélyeztetett intézmény volt, míg a maradék 44 FEH a komplex intézményfejlesztési folyamatot támogató partnerintézmény. Az EFOP-3.1.5-16-2016-00001 programban mindhárom célcsoport egy komplex intézményfejlesztési folyamatot valósít meg, amely az iskolai lemorzsolódást megelőző támogatás (ILMT) pedagógiai keretrendszer **pilotjaként** működik.

Az értékeléshez meg kell határozni egy **kontrollcsoportot** (tényellentétes hatásvizsgálat), illetve az értékeléshez szükséges **bázisadatok** körét. Ez utóbbiak esetében biztosítani kell az adatok rendelkezésre állását mind a kezelt, mind a kontrollcsoport körében. A hatásértékelés része lesz a „Végzettség nélküli iskolaelhagyás” 2020-ra tervezett tematikus célkitűzés szintű értékelésének. Mivel a program alapvetően intézményfejlesztési célú, s ezen keresztül kíván hatni a korai lemorzsolódásra, ezért **célszerűnek láttuk részletesen is bemutatni** az elért kívánt célokat, az azokat megalapozó módszertani fejlesztéseket azért, hogy világosan kijelölhetőek legyenek azok az értékelési szempontok, amelyek részben megfelelnek a projekt kitűzött céljainak, részben pedig valós összehasonlításokat tesznek lehetővé más, a program révén el nem ért iskolákkal.

A projekt kialakítása során jelentős előkészítő megalapozó munkálatok zajlottak, amelyek a jól célzottságot kívánták elérni. A célcsoport kiválasztása során az egyik szempont volt a **szegregációval való veszélyeztetettség**. A szegregált lakóterületeken feltételezhető, hogy az iskola maga is szegregált lesz, mivel a tankerületi rendszerben a tanulók főleg az iskola körül lakó tankötelesekből kerülnek ki, függetlenül a szabad iskolaválasztástól, mivel arra a hátrányos helyzetűeknek igen kis esélyük van. Ugyanakkor a

szegregált iskola mellett létezik az iskolán belüli elkülönítés is (pl. osztályok szintjén: „jó és rossz” osztályok, de akár osztályokon belül is)¹.

A tanulmányban **bemutatjuk** a bekerült feladatellátási helyek (FEH) kiválasztási módszereit, a tervezett intézményfejlesztést (mit és mivel akar elérni a projektgazda), és a várható végeredményt. Ez segít megérteni a tényellentétes vizsgálathoz szükséges **kontroll csoport kiválasztási módszereit**, illetve az **összehasonlítóhoz javasolt mutatók kiválasztási szempontjait**. Ezt követően a **TOR-ban megjelölt kérdésekre adunk választ**.

A javasolt értékelési módszertan kétirányú. Egyrészt a projektet célszerű a kitűzött célok közvetlen megvalósítása szempontjából vizsgálni. Másrészt érdemes kontroll csoportos összehasonlítást is végezni.

Az első vizsgálati módszer azt mutatja be, hogy milyen hatása lehet az elindított iskolai lemorzsolódás megelőzését támogató programnak. Ennek keretében az iskolákat (FEH) saját magukhoz viszonyítjuk a pályázatban kitűzött célrendszer alapján. Emellett **a projektben saját felméréseket is végez a projektgazda a résztvevő pedagógusok körében**. Ennek keretében mind saját munkájukra, tapasztalatukra, mind az iskolai lemorzsolódás csökkentésének előrehaladásával kapcsolatos kérdéseket is feltesznek. A javasolt vizsgálati módszertanban ez utóbbi tud segítséget nyújtani. Itt olyan fontos mutatók szerepelnek, melyek **a tanulói attitűd változását mutatják** (igazolatlan órák száma, motiváltság, évisméltés gyakorisága stb.). Ezen indikátor-célrendszeren kívül – a projekt rövid távú hatásainak vizsgálatára - egyéb (a korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer által gyűjtött) adatok is felhasználhatók, amelyek összefüggésben vannak az iskolai lemorzsolódás okaival, így a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzését szolgálják.

A második vizsgálati módszer a kontroll csoportra épít. Ennek keretében ötféle megközelítést javasolunk:

1. A pótlistára került iskolák vizsgálata alapján (ezt a projektgazda maga is felvetette).
2. A szegregációs index alapján kiválasztott egyéb feladatellátási helyek.
3. A családi háttérindex alapján képzett feladatellátási helyek.
4. A kompetenciamérések eredményei alapján képzett feladatellátási helyek.
5. Azon feladatellátási helyek alapján, ahol magas a lemorzsolódás aránya.

Mivel 112 állami és 32 nem állami fenntartású feladatellátási hely szerepelt még az intézményi pótlistán, amelyek bevonása az induláskor nem történt meg, így lehetőség van arra, hogy néhányan közülük kontrollintézményként vegyenek részt a projekt hatásvizsgálata során.

A következő vizsgálati módszer keretében az EFOP 3.1.5-16 projektbe **bekerült FEH-eket a projektbe be nem került, de a szegregációs index alapján rosszul teljesítő FEH-ekkel hasonlítjuk össze.** Ez által kiderülhet, hogy a program milyen hatással lehetett a bevont intézményekre, vajon ténylegesen jobban teljesítettek a „nem támogatottakhoz” képest a támogatott (szegregált vagy szegregációban érintett) iskolák.

A harmadik lehetőség az Országos Kompetenciamérés adatbázisában szereplő családháttér-index alapján hasonlítja össze az eredményeket. Az index az OKM tanulóknak szánt háttérkérdőívében szereplő, a tanulók társadalmi-gazdasági háttérére vonatkozó kérdéseket sűríti magába. Egyfelől olyan tételeket tartalmaz, mint a szülők legmagasabb iskolai végzettsége külön-külön és a tanuló halmozottan hátrányos helyzete. Másfelől olyan kérdéseket, melyek a gyerek neveltetésére, kulturális közegére vonatkoznak, úgymint a háztartásban található könyvek száma, saját könyvek száma, és hogy van-e otthon számítógép. Ezek javarészt a nemzetközi méréseken (pl. PISA) is használt tételek. Ennek az összetett családi háttér mutatónak előnye, hogy nemcsak egy aspektusból ragadja meg a tanuló otthonról hozott helyzetét, hanem annak egy szélesebb spektrumát öleli fel. Hátránya, hogy nem minden tanuló tölti ki ezt a háttér kérdőívet (a kitöltés önkéntes), ezért az elmúlt években átlagosan **a tanulók kb. 70%-ára volt kiszámítható a családháttér-index.** Az index elérhetőségi aránya nem egyenletesen oszlik el, ezért minden időszakban vannak olyan telephelyek, ahol az alacsony kitöltöttség miatt torzított lehet a telephelyi szinten összesített családi háttérindex. Ezeket az eseteket tehát vagy ki kell zárni a vizsgálatból, amennyiben nem okoz nagy adatvesztést, vagy az eredményeket ezen korlátokkal együtt kell értelmezni.

A negyedik megközelítés a kompetenciamérés eredményeire épít. A kompetenciamérés inkább kompetenciaterületekre fókuszál, semmint a lexikális tudásra, ebben hasonló logikát követ, mint a PISA. Előnye – a 2008-ban bevezetett változtatásoknak köszönhetően – a standardizálásból fakadóan az, hogy éveken keresztül összehasonlítható az azonos korosztály, illetve képességszinteket lehet meghatározni, így azonos skálán mérhető ugyanannak a korosztálynak a teljesítmény(fejlődés)e a különböző életkorban megírt tesztek alapján. Hátránya, hogy nem tartalmaz adatokat a pedagógusokra vonatkozóan, így közvetlenül nem mérhető az akár osztályonként is eltérő pedagógiai kultúra hatása. Ugyanakkor a tanulók egyedi azonosítóinak köszönhetően összekapcsolhatók a különböző években lefolytatott mérések adatai, ami lehetőséget teremt a pedagógiai hozzáadott érték kiszámítására (így a pedagógiai munka közvetett mérésére).

Végül érdemes megvizsgálni, hogy maguk a korai iskolaelhagyók mely iskolákból származnak. Ezen intézmények a különböző tanulói eredményességi mutatókban jellemzően alulmaradnak az országos átlag tekintetében. A lemorzsolódás kimutatására a közelmúltban az OH kifejlesztett egy jelzőrendszert annak érdekében, hogy a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók esetében egyéni és intézményi szintű beavatkozások történhessenek. A magas lemorzsolódási arányt mutató általános iskolák is kontrollként szolgálhatnak az elemzés során.

A tanulmány bemutatja az egyes kiválasztási szempontok alapján javasolt kontroll csoport mintát, illetve javaslatot fogalmaz meg arra, mely mutatókat érdemes az összehasonlítások során vizsgálni.